

ПРІОРИТЕЗАЦІЯ У КРИМІНАЛІСТИЦІ ТА КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ТА ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ

PRIORITIZATION OF CRIMINALISTICS AND CRIMINAL PROCEEDINGS: METHODOLOGICAL FOUNDATIONS AND INNOVATIVE APPROACHES

Шевчук В.М., доктор юридичних наук, професор,
головний науковий співробітник, заслужений юрист України

Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В.В. Сташиса НАПрН України

Досліджено актуальні проблеми значення та ролі пріоритизації криміналістики і кримінального провадження в сучасних умовах воєнного стану та цифровізації суспільства. Визначено і проаналізовано основні тенденції формування та розвитку концептуальних підходів і можливостей застосування принципу пріоритизації у криміналістичній науці та діяльності органів правопорядку, суду. Доведено, що пріоритизація виступає невід'ємною частиною кримінально-правової політики, що визначає пріоритети та стратегію реформування органів кримінальної юстиції для ефективної протидії сучасній злочинності. Пріоритизація є не лише своєрідним трендом, а вагомим ключем для підвищення якості, ефективності та результативності діяльності органів правопорядку і суду.

Проаналізовано сутність понять «пріоритизація криміналістики» та «пріоритизація кримінального провадження». Встановлено, що пріоритизація у криміналістиці – це процес шиккування та ранжирування завдань криміналістики, наукових досліджень, техніко-, тактико-, методико-криміналістичних засобів, технологій і комплексів, спрямованих на вирішення окремих криміналістичних (тактичних) та інших завдань з метою підвищення ефективності та оптимізації кримінального провадження. Пріоритизація кримінального провадження – це процес ранжирування і встановлення черговості вирішення завдань розслідування і судового розгляду, який пов'язаний із обранням техніко-, тактико-, методико-криміналістичних засобів і процесуальних засобів кримінального провадження, спрямований на підвищення ефективності та результативності цієї роботи.

Сучасне розуміння пріоритизації у криміналістиці визначаються на двох рівнях: теоретичному та практичному. Теоретичний рівень передбачає наукові положення та загальні засади пріоритизації у криміналістичній науці, а практичний – безпосереднє застосування криміналістичних знань, методів та технічних засобів з врахуванням положень пріоритизації у досудовому розслідуванні та судовому провадженні. Виокремлено і розглянуто рівні та напрями пріоритизації криміналістики, кримінального провадження, а також пріоритизації криміналістичної дидактики. Зазначено, що процеси пріоритизації криміналістичної науки спостерігаються у всіх розділах криміналістики, зокрема, у загальній теорії криміналістики, криміналістичній техніці, криміналістичній тактиці, криміналістичній методикі. Доведено, що на сьогодні створено наукові передумови формування нового стратегічного напрямку у криміналістиці – криміналістичної пріоритизації, дослідження якого потребує подальших ґрунтовних криміналістичних досліджень. Виокремлено перспективні напрями наукових досліджень у цій царині знань.

Ключові слова: криміналістична пріоритизація; спеціальні знання; кримінальне провадження; судова експертиза; цифрові технології; методика розслідування; ранжирування завдань і засобів; криміналістичні інновації.

Current problems of the importance and of prioritization of criminalistics and criminal proceedings in modern conditions of martial law and digitalization of society are studied. The main trends in the formation and development of conceptual approaches and the possibilities of applying the principle of prioritization in criminalistics and the activities of law enforcement agencies and courts have been determined and analyzed. It has been proven that prioritization is an integral part of the criminal law policy, which determines the priorities and strategy of reforming criminal justice bodies for effective countermeasures against modern crime. Prioritization is not only a kind of trend, but an important key to improving the quality, efficiency and effectiveness of law enforcement agencies and courts.

The essence of the concepts «prioritization of criminalistics» and «prioritization of criminal proceedings» was analyzed and researched. It has been established that prioritization in forensics is a process of sorting and ranking the tasks of criminalistics, scientific research, technical, tactical, methodological criminalistics means, technologies and complexes aimed at solving individual criminalistic (tactical) and other tasks with the aim of increasing the efficiency and optimization of criminal proceedings. Prioritization of criminal proceedings is a process of ranking and establishing the sequence of solving the tasks of investigation and trial, which is connected with the selection of technical, tactical, methodological and forensic means and procedural means of criminal proceedings, aimed at increasing the efficiency and effectiveness of this work. The modern understanding of prioritization in criminalistics is defined on two levels: theoretical and practical. The theoretical level provides for scientific provisions and general principles of prioritization in criminalistic science, and the practical level – direct application of criminalistic knowledge, methods and technical means, taking into account the provisions of prioritization in pre-trial investigation and court proceedings. The levels and directions of prioritization of criminalistics, criminal proceedings, as well as prioritization of criminalistic didactics are highlighted and considered. It is noted that the processes of prioritization of criminalistic science are observed in all sections of criminalistic science, in particular, in the general theory of criminalistic science, technique, tactics, and methodology. It has been proven that today the scientific prerequisites for the formation of a new strategic direction in criminalistics – criminalistic prioritization, the study of which requires further thorough criminalistic research. Prospective directions of scientific research in this field of knowledge are highlighted.

Key words: criminalistic prioritization; special knowledge; criminal proceedings; forensic examination; digital technologies; investigation methodology; ranking tasks and means; criminalistic innovations.

Постановка проблеми. Реалії сьогодення, пов'язані із збройною російською агресією України, активними процесами цифровізації та європеїзації нашої держави, визначають сучасні тенденції розвитку юридичної науки, у тому числі й криміналістики [12, с. 42]. Це стосується передусім формування перспективних інноваційних напрямків застосування криміналістичних знань із врахуванням сучасних тенденцій, зокрема, діджиталізації, цифровізації, європеїзації, технологізації, пріоритизації [21, с. 357]. Вбачається, що дослідження проблем пріоритизації у криміналістиці є новим стратегічним напрямом наукових розробок у криміналістичній науці.

Пріоритизація, як феномен теорії та практики, є своєрідним ключем ефективності тієї чи іншої роботи, який визначає черговість та послідовність вирішення завдань за пріоритетами [14]. Тому тенденції та процеси пріоритизації в сучасних умовах вплинули на всі сфери життєдіяльності людини, суспільства, нашої держави, у тому числі й впливають і на діяльність органів кримінальної юстиції, правосуддя, експертного забезпечення, а також на розвиток криміналістики, судової експертизи та юридичної науки [22, с. 324-327].

Сьогодні процеси пріоритизації та технологізації у суспільному житті є об'єктивними, неминучими, їх зупинити неможливо, адже вони є такими, що відображають

об'єктивні вимоги, що висуваються науково-технічним, технологічним та соціальним прогресом. Водночас, серед таких процесів особливе місце займає пріоритизація, яка має свою специфіку. За своєю сутністю процеси пріоритизації визначають черговість і послідовність вирішення завдань, які поділені за різними критеріями і є своєрідним ключем ефективності та результативності тієї чи іншої роботи. Пріоритизація – це не просто процес, який включає перелік вирішуваних завдань, це реально ціла стратегія, яка подальшому визначає ефективність використання будь-якої системи, зокрема, і системи, що пов'язана із кримінальним судочинством.

Як свідчить практика, результативність діяльності органів досудового розслідування, судового розгляду, кримінальної юстиції багато у чому визначається системою обраних пріоритетів. Саме надання переваги чомусь за результатом відбору найкращого за певними критеріями, чи ранжування значимості певних засобів, є основою побудови оптимальної моделі роботи будь-якої системи, у тому числі й системи «досудове розслідування–судовий розгляд–кримінальне судочинство», що створює певні умови існування та реалізації такої системи з високим коефіцієнтом ефективності [6, с. 86-87].

Вбачається, що основні процеси пріоритизації у криміналістиці та кримінальному провадженні включають визначення завдань за пріоритетами, їх вилаштування за допомогою сукупності критеріїв ранжирування та регулярний їх перегляд для адаптації до нових умов і обставин розслідування і судового розгляду. Процеси пріоритизації суттєво вплинули на криміналістичне забезпечення розслідування кримінальних правопорушень, пріоритизацію кримінальних проваджень у сучасних умовах воєнних загроз [13, с. 80-91].

Саме за таких умов на сьогодні особливої актуальності набувають проблеми активізації розроблення та впровадження інноваційних підходів у криміналістиці, новітніх технологій, криміналістичних засобів [24, с. 59-77], у тому числі й проблематики пріоритизації у криміналістиці, а також активного використання її інструментів у слідчій (детективній), судовій та експертній діяльності у протидії злочинності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вагомий внесок у дослідження ролі проблем технологізації, цифровізації, діджиталізації у судочинстві, правоохоронній діяльності, при розслідуванні окремих видів кримінальних правопорушень та її значення для підвищення ефективності органів кримінальної юстиції в умовах воєнного стану здійснили такі науковці, як: Г. Авдєєва, Л. Аркуша, О. Вашук, В. Гусєва, В. Журавель, І. Когутич, В. Коновалова, О. Мотлях, Р. Степанюк, В. Тіщенко, О. Одерій, Ю. Чорноус, Д. Цехан, В. Шевчук, В. Шепітько, В. Юсупов та ін. Певна увага приділялась і дослідженню окремих питань пріоритизації у криміналістиці, судовій експертизі, кримінальному провадженні та у судочинстві й правоохоронній діяльності: Г. Авдєєва [1], О. Булукуков [3], Н. Глинська [6], Д. Клепка [8], М. Пашковський [13], О. Цивінський [20] та ін.

Водночас, проблематика комплексного дослідження ролі пріоритизації у криміналістиці, кримінальному провадженні у сучасних реаліях воєнного часу, на сьогодні залишається недослідженою. Вбачається, що значення цієї проблематики для підвищення ефективності досудового розслідування, судового розгляду, а також і проведення досліджень у цій сфері є сьогодні актуальними.

Метою статті є дослідження і аналіз поняття, сутності та ролі пріоритизації у криміналістиці, кримінальному провадженні правоохоронній діяльності, розроблення рекомендацій щодо підвищення ефективності застосування положень криміналістичної пріоритизації на практиці, визначення перспективних напрямів досліджень означеної проблематики.

Виклад основного матеріалу. Останнім часом поняття та термін «пріоритизація» є досить популярним та цитованим. Він зустрічається у науковому обігу і в практичній діяльності, і в економіці, бізнесі, культурі, науці, державному управлінні [8, с. 101-107], у тому числі й у правовій сфері, у діяльності органів кримінальної юстиції та судочинства [20]. У багатьох джерелах констатується, що пріоритизація впливає на оптимізацію тактичних та стратегічних рішень і є важливою умовою ефективності будь-якої діяльності, у тому числі й слідчої, детективної, експертної та судової [3, с. 107-124].

У сучасному розумінні процеси пріоритизації у різних сферах діяльності стосуються розподілу завдань, ресурсів або напрямів діяльності за ступенем їх важливості та терміновості для визначення порядку виконання. У загальному пріоритизація означає процес визначення та встановлення пріоритетів (важливості) завдань, проектів або інших елементів, щоб визначити їхній порядок виконання для оптимізації та підвищення ефективності роботи [5, с. 52-54]. Пріоритизація впливає на всі сфери діяльності суспільства, визначає пріоритети розвитку держав, у тому числі й України, яка обрала європейський вектор розвитку і зараз знаходиться в стані війни, яку розпочала країна-агресор – російська федерація [9, с. 896-903].

Пріоритизація є рушійною силою, стратегією розвитку держави, важливий елемент в системі забезпечення національної безпеки та обороноздатності країни [7, с. 19-53]. Пріоритизація розвитку України включає забезпечення безпеки, оборони та суверенітету, зміцнення демократичних інститутів, а також модернізацію економіки, зокрема шляхом підтримки високотехнологічних галузей, таких як енергетика, агропромисловий комплекс, IT-сектор, транспорт та логістика. Ключовими процесами є поєднання індустріального розвитку з трансформацією до високотехнологічної економіки, а також забезпечення сталого розвитку через поєднання соціальної справедливості, екологічної безпеки та економічного зростання [17, с. 19-53]. Пріоритизація є дієвим інструментом вирішення завдань повоєнного відновлення нашої держави і стратегії її подальшого сталого розвитку.

Процеси пріоритизації в Україні є частиною кримінально-правової політики держави, яка визначає пріоритети та стратегію розвитку і реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони [18]. Ця політика включає визначення ключових напрямів діяльності, розподіл ресурсів та встановлення пріоритетів для органів, які здійснюють правоохоронну діяльність. Такі процеси пріоритизації в Україні є важливим інструментом для забезпечення ефективної кримінально-правової політики та реформування правоохоронних органів, що спрямовано на досягнення стабільності, безпеки, миру та справедливості у суспільстві.

У цьому сенсі пріоритизація виступає невід'ємною частиною кримінально-правової політики, що визначає пріоритети та стратегію реформування органів кримінальної юстиції для ефективної протидії сучасній злочинності. На основі цих пріоритетів формується кримінально-правова політика [10], яка визначає пріоритети та стратегію розвитку та функціонування держави. За допомогою кримінально-правової політики і шиккування пріоритетів формується і *криміналістична політика* держави в сфері протидії сучасній злочинності.

Процеси пріоритизації суттєво впливають на стратегію розвитку органів кримінальної юстиції в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення для ефективної протидії сучасній злочинності та забезпечення правопорядку, національної безпеки і оборони України. Такі тенденції і процеси включають системне удосконалення, розвиток і модернізацію та реформування органів правопорядку і правосуддя в сучасних умовах [25]. Пріоритизація впливає на обрання пріоритетів реформування органів кримі-

нальної юстиції, суду, правопорядку і визначають стратегію їх подальшого розвитку [19].

Ключовим у теорії пріоритизації та практиці застосування її положень у різних сферах діяльності, у тому числі й діяльності органів кримінальної юстиції у протидії злочинності та вирішенні криміналістичних завдань, є з'ясування сутності понять «пріоритет», «пріоритетність», «пріоритизація».

В українському тлумачному словнику розглядається термін «пріоритет» як: першість у якому-небудь відкритті, винаході, висловленні ідеї; переважне, провідне значення кого-, чого-небудь; перевага над чимось, чимось [4, с. 1142]. У словнику української мови «пріоритетність» тлумачиться як першість, переважне значення або право чогось; це означає, що один елемент (слово, ідея, програма, заява) має вище значення або більшу черговість порівняно з іншими; властивість і стан за значимістю, пріоритетний [15]. «Пріоритизація» в тлумачних словниках означає: процес визначення пріоритетів, шиккування завдань, залежно від їхньої важливості, терміновості, складності, першочерговості виконання різних завдань, дій, проєктів тощо; процес визначення порядку, в якому певні завдання, цілі чи об'єкти мають виконуватися або отримувати увагу, залежно від їхньої важливості; порядок встановлення переваги одного завдання над іншими або визначення певного провідного значення чого-небудь [16].

Отже, простежується взаємозв'язок між поняттями «пріоритизація», «пріоритет», «пріоритетність», що дає можливість з'ясувати співвідношення між ними. Вбачається, що *пріоритизація* – це процес визначення важливості завдань або дій, *пріоритет* – це вищий ранг, який надається чомусь найважливішому, а *пріоритетність* – це стан, коли завдання розташовані за певним порядком важливості. Щодо співвідношення між цими поняттями, то тут можна встановити певну закономірність та особливості взаємозв'язку між ними: пріоритизація створює пріоритети, а пріоритетність описує результат цього процесу, де співвідношення критеріїв (важливості, терміновості та ін.) є ключовим при прийнятті рішень.

З огляду на викладене, можна дійти до висновку, що: а) пріоритизація – це процес шиккування, ранжирування завдань, проєктів чи рішень у порядку важливості, терміновості, складності тощо; у співвідношенні із пріоритетом, пріоритизація являє собою впорядкування за пріоритетом, тобто розташування речей у порядку зменшення їхньої важливості за ключовими пріоритетами; вона допомагає структурувати завдання, роботу та ефективно розподіляти час і ресурси; б) пріоритет – найвищий ранг у стратегічному плануванні або найважливіша позиція в послідовності; у співвідношенні із пріоритизацією, пріоритет є результатом пріоритизації – це те, що ви отримаєте, коли визначите найважливіші завдання; в) пріоритетність – це стан, коли щось має визначену черговість або ранг; фактично вона визначає ступінь важливості завдання, пріоритету; у співвідношенні із пріоритетом, пріоритетність являє собою, по суті, шкалу, яка описує пріоритети всіх елементів у певній послідовності.

Отже, співвідношення між цими поняттями можна відобразити у такій системі «Пріоритизація (процес)» → «Пріоритет (найвищий ранг)» → «Пріоритетність (черговість, стан)». Таке співвідношення можна проілюструвати прикладом із таких операцій 1) Ви проводите пріоритизацію своїх завдань; 2) у результаті, ви визначаєте, що завдання «А-1» має найвищий пріоритет; 3) це означає, що пріоритетність цього завдання є найвищою. Таке розуміння сутності цих понять і є в основі криміналістичного дослідження пріоритизації у кримінальному провадженні, криміналістиці та судовій експертизі.

Пріоритизація у криміналістиці – це процес шиккування та ранжирування завдань криміналістики, наукових досліджень, техніко-, тактико-, методико-криміналістич-

них засобів, технологій і комплексів, спрямованих на вирішення окремих криміналістичних (тактичних) та інших завдань з метою підвищення ефективності та оптимізації кримінального провадження.

В сучасних реаліях головним завданням криміналістики є розроблення та застосування засобів, прийомів та методів, що дозволяють збирати, досліджувати, використовувати доказову інформацію в умовах війни та глобальних загроз. За таких обставин постає необхідність криміналістичного забезпечення розслідування воєнних злочинів, що вчиняються військовими РФ, для того щоб задіяти всі доступні національні та міжнародні правові механізми для притягнення до кримінальної відповідальності усіх винних в цій війні [11]. Водночас, практика показує, що ресурси органів правопорядку обмежені, і тому практично неможливо ефективно розслідувати 100 % кримінальних проваджень. Пріоритизація розглядається вже не просто тренд, а конкретна вимога з визначеннями термінами реалізації, що впливає на якість і результативність роботи органів правопорядку [20].

Пріоритизація у криміналістиці передусім процес, який проявляється в інтеграції криміналістичних засобів, методів, технологій та ранжування завдань кримінального провадження у криміналістичну діяльність за пріоритетами, що включає розробку та використання спеціальних методів, прийомів і засобів для роботи з доказами та врахування принципу пріоритетності у досудовому розслідуванні та судовому розгляді кримінальних проваджень в умовах цифровізації та європеїзації суспільно-правових відносин [2]. Це дозволяє шукати, виявляти, отримувати, закріплювати та досліджувати докази для ефективного розкриття та розслідування кримінальних правопорушень.

Процеси пріоритизації у криміналістиці тісно пов'язані із технологізацією криміналістики, судової експертизи, вони впливають на формування нових криміналістичних знань та розроблення і впровадження інноваційних криміналістичних продуктів [23, с. 375-380]. Основним призначенням криміналістичної пріоритизації є забезпечення оптимального й ефективного вирішення тактичних, слідчих, експертних та інших криміналістичних завдань з врахуванням пріоритетів у процесі кримінального провадження.

Пріоритизація є невід'ємною частиною системно-структурного аналізу у криміналістиці. Застосування такого аналізу дає можливість встановити, як кожен елемент кримінального правопорушення (мотив, спосіб, знаряддя, місце) пов'язаний з іншими, тобто причинно-наслідкові зв'язки. Пріоритизація дозволяє перейти від інтуїтивного пошуку до логічного і системного процесу розслідування, де кожен крок, кожне прийняте рішення обґрунтовується з точки зору його цінності, пріоритетності для досягнення мети – розкриття, розслідування кримінального правопорушення і вирішення завдань судочинства відповідно до ст. 2 КПК України.

Пріоритизація у криміналістиці передусім пов'язана із процесами та процедурами застосування пріоритетів щодо розроблення і застосування техніко-, тактико-, методико-криміналістичних засобів і технологій, спрямованих на вирішення тактичних і стратегічних завдань розслідування і судового розгляду, технологій проведення тактичних операцій, окремих слідчих (розшукових) дій і судових експертиз, спрямованих на вирішення криміналістичних завдань за важливістю та іншими критеріями, у процесі здійснення кримінального провадження. Тому доцільно говорити про процеси та напрями пріоритизації криміналістики в сучасних умовах.

Сучасне розуміння криміналістичної пріоритизації у криміналістиці визначаються на двох рівнях: теоретичному та практичному. Теоретичний рівень передбачає наукові положення та загальні засади пріоритизації у кри-

міналістичній науці, а практичний – безпосереднє застосування криміналістичних знань, методів та технічних засобів з врахуванням положень пріоритезації у досудовому розслідуванні та судовому провадженні.

Можна виокремити різні рівні та напрями пріоритезації криміналістики, судової експертизи, кримінального провадження, судочинства загалом, а також пріоритезації криміналістичної дидактики, процесу викладання криміналістики. Процеси пріоритезації криміналістичної науки спостерігаються у всіх розділах криміналістики, зокрема, у загальній теорії криміналістики, криміналістичній техніці, тактиці та методиці. Водночас, можна стверджувати, що на сьогодні створено наукові передумови формування нового стратегічного напрямку у криміналістиці – *криміналістична пріоритезація* або *криміналістичне дослідження пріоритезації у кримінальному провадженні*. Разом із цим, ці проблеми потребують спеціального дослідження і зумовлюють потребу у подальших наукових пошуках.

Варто зауважити, що поряд із пріоритезацією криміналістичної науки особливого значення набуває *пріоритезація досудового розслідування, судового розгляду*. У цьому сенсі слушно зауважує М. І. Пашковський, що пріоритезація кримінальних проваджень, зокрема, на стадії досудового розслідування, належить до питань організації досудового розслідування. Пріоритезація в процесуальній діяльності може стосуватися не лише пріоритезації кримінальних проваджень, але й послідовності проведення тих чи інших процесуальних дій, чи прийняття рішень [13, с. 87].

Вбачається, що пріоритезація кримінальних проваджень в умовах обмежених ресурсів системи правопорядку є одним з складних завдань розвитку цієї системи. Ідеї пріоритезації не лише спираються на ефективне управління кримінальним провадженням, а й на системний і економічний аналіз питань правозастосування, а також на послідовну і формалізовану кримінальну політику, достовірне знання про злочинність, наявні криміналістичні засоби протидії, що вимагає ефективної профілактики з одного боку, з іншого – дієвої протидії з врахуванням пріоритетних напрямів у боротьбі зі злочинністю.

Пріоритезація кримінальних проваджень пов'язана із процесами та процедурами застосування техніко-, тактико-, методико-криміналістичних засобів і технологій, спрямованих на вирішення тактичних і стратегічних завдань розслідування і судового розгляду, технологій проведення тактичних операцій, окремих слідчих (розшукових) дій і судових експертиз, пов'язаних із необхідністю вирішення криміналістичних завдань, у процесі здійснення кримінального провадження.

Пріоритезація у розслідуванні кримінальних правопорушень визначається низкою завдань та чинників, що впливають на обрання об'єктів розслідування та розподіл ресурсів. Основними *критеріями пріоритезації* є тяжкість кримінального правопорушення, суспільна небезпека, соціальна значущість та наявність доказів. У деяких випадках слідчі органи визначають пріоритети на основі законодавства, інструкцій та оперативної обстановки. Крім цього, нерідко пріоритетність у досудовому розслідуванні залежить від суспільного резонансу скоєного кримінального правопорушення, наявності і кількості постраждалих, а також вимоги кримінального процесу. На практиці пріоритет надається резонансним злочинам, а також кримінальним провадженням, що викликають значний суспільний інтерес або значний тиск з боку громадськості та заінтересованих осіб.

У кримінальному провадженні пріоритезація означає визначення першочерговості та важливості певних дій, завдань або обставин у процесі розслідування та судового розгляду кримінального провадження. Пріоритезація у кримінальному провадженні – це процес ранжування засобів кримінального провадження з метою підвищення

ефективності вирішення його завдань [6, с. 86-87]. Це стосується вибору найважливіших доказів для збирання, визначення першочергових слідчих (розшукових) дій, а також встановлення послідовності розгляду кримінальних проваджень у суді.

Вбачається, що *пріоритезація кримінального провадження* – це процес ранжирування і встановлення черговості вирішення завдань розслідування і судового розгляду, який пов'язаний із обранням техніко-, тактико-, методико-криміналістичних засобів і процесуальних засобів кримінального провадження, спрямований на підвищення ефективності та результативності цієї роботи. Це процес, що дозволяє слідчим та іншим учасникам провадження зосередитися на найважливіших або нагальних справах, щоб ефективніше розподілити ресурси та досягти мети розслідування. Пріоритезація допомагає визначити, які питання потребують негайного втручання, а які можуть чекати. Застосовуючи пріоритезацію, слідчі можуть краще керувати своїм часом та ресурсами, щоб найуспішніше просувати розслідування кримінальних проваджень. Цей процес дозволяє системно обробляти велику кількість кримінальних проваджень, зменшуючи ризик того, що важливі аспекти залишаться без уваги.

Висновки. Таким чином, пріоритезація є ключовою тенденцією розвитку криміналістики, які передбачають використання нових наукових досягнень та технічних засобів для підвищення ефективності розслідування кримінальних правопорушень та судового розгляду. Вбачається, що сучасне розуміння пріоритезації у криміналістиці визначаються на двох рівнях: теоретичному та практичному. Теоретичний рівень передбачає наукові положення та загальні засади пріоритезації у криміналістичній науці, а практичний – безпосереднє застосування криміналістичних знань, засобів і методів із врахуванням положень пріоритезації у досудовому розслідуванні та судовому провадженні.

Процеси і тенденції пріоритезації криміналістичної науки простежуються у всіх розділах криміналістики, зокрема, у загальній теорії криміналістики, криміналістичній техніці, криміналістичній тактиці, криміналістичній методиці. Вбачається, що на сьогодні створено наукові передумови формування нового стратегічного напрямку у криміналістиці – *криміналістична пріоритезація* або *криміналістичне дослідження пріоритезації у кримінальному провадженні*. Пріоритезація у криміналістиці – це процес шиккування та ранжирування завдань криміналістики, наукових досліджень, техніко-, тактико-, методико-криміналістичних засобів, технологій і комплексів, спрямованих на вирішення окремих криміналістичних (тактичних) та інших завдань з метою підвищення ефективності та оптимізації кримінального провадження.

Пріоритезація у кримінальному провадженні стоїть у процесу ранжирування завдань розслідування та визначення пріоритетності використання криміналістичних засобів і технологій для збору, аналізу та зберігання доказів для якісного та ефективного розслідування та судового розгляду. Процес пріоритезації може мати відношення до визначення ключових пріоритетів під час розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану, наприклад, воєнних злочинів, злочинів проти національної безпеки та оборони України, покращення системи криміналістичного забезпечення.

У кримінальному провадженні пріоритезація означає процес визначення першочерговості та важливості певних засобів, дій, завдань або обставин у процесі кримінального провадження. Пріоритезація кримінального провадження – це процес ранжирування і встановлення черговості вирішення завдань розслідування і судового розгляду, який пов'язаний із обранням техніко-, тактико-, методико-криміналістичних засобів і процесуальних засобів кримінального провадження, спрямований на підви-

щення ефективності та результативності цієї роботи. Вона може застосовуватися для вирішення питань організації та планування кримінального провадження, для побудови типових програм розслідування, спрямованих на вирішення окремих криміналістичних (тактичних) та інших завдань.

Отже, пріоритезація криміналістики, досудового розслідування, судового розгляду є важливою тенденцією розвитку криміналістичної науки і практики, яка передбачає врахування таких процесів та підходів у використанні інноваційних криміналістичних засобів, методів, прийомів протидії злочинності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Авдєєва Г. К. Технологізація криміналістики і судової експертизи: сутність і роль у судочинстві. *Питання боротьби зі злочинністю*, 1(49), 101-107. С. 108-119. DOI: <https://doi.org/10.31359/2079-6242-2025-49-108>
2. Аналітична записка щодо можливості цифровізації механізмів пріоритезації кримінальних проваджень. Харків: Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В.В. Сташиса Національної академії правових наук України, 2023. https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2023/08/Аналітична-записка-щодо-можливості-цифровізації-механізмів-пріоритезації-кримінальних-проваджень_compressed.pdf
3. Булулюков О. Ю. Оптимізація тактичних рішень – умова ефективності слідчої діяльності. *Питання боротьби зі злочинністю* : зб. наук. пр. Харків, 2016. Вип. 32. С. 107–124. http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/13786/1/Bululukov_109-112.pdf
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. К.; Ірпін: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с. <https://archive.org/details/velykyislovnyk/page/4/model/2up>
5. Геєць В. М. Пріоритезація та комерціалізація інноваційних розробок НАН України (стенограма доповіді на засіданні Президії НАН України 27 листопада 2024 р.). *Вісник Національної академії наук України*. 2025. № 1. С. 52-54. URL: <http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0001539304>
6. Глинська Н. В. Пріоритезація у кримінальному провадженні: поняття, ознаки, ключові аспекти та виміри. *Питання боротьби зі злочинністю*. Вип. 49. 2025. С. 86-100. <https://ivpz.kh.ua/uk/збірник-інституту/>
7. Гроулін В.П., Качинський А. Б. Стратегічне планування : вирішення проблем національної безпеки: монографія. Київ: НІСД, 2010. 288 с. С. 19-53. https://niss.gov.ua/sites/default/files/2011-07/Gorbulin_Kachynsky-e2dd0.pdf
8. Клепка Д. І. Права людини в системі механізму пріоритезації у кримінальному провадженні. *Питання боротьби зі злочинністю*, 1(49), 101-107. <https://ivpz.kh.ua/uk/збірник-інституту/>
9. Konovalova V. O. & Shevchuk V. M. Modern criminalistics in the conditions of war: problems of adaptation and reload. *Modern research in world science: Proceedings of the 5th International scientific and practical conference (August 7-9, 2022)*. SPC — Sci-conf.com.ua. Lviv, Ukraine, 2022, 896-903. <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2022/08/MODERN-RESEARCH-IN-WORLD-SCIENCE-7-9.08.2022.pdf>
10. Konovalova, V. O., Shevchuk, V. M. (2022). Innovations in the methodic of teaching criminalistics in modern realities of war. *Modern scientific research: achievements, innovations and development prospects : 15th International scientific and practical conference (August 14-16, 2022)*. Berlin, Germany, 2022, 385-396. <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2022/08/MODERN-SCIENTIFIC-RESEARCH-ACHIEVEMENTS-INNOVATIONS...14-16.08.22.pdf>
11. Konovalova V. O., Shevchuk V. M. Innovations in the methodic of teaching criminalistics in modern realities of war. *Modern scientific research: achievements, innovations and development prospects: Proceedings of the 15th International scientific and practical conference (August 14-16, 2022)*. MDPC Publishing. Berlin, Germany. 2022. Pp. 385-396. <https://archive.interconf.center/index.php/conference>
12. Matulienė, S., Shevchuk, V., & Baltrūnienė, J. Artificial Intelligence in Law Enforcement and Justice Bodies: Domestic and European Experience. *Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics*, 2023, 29(4), 12-46. DOI: <https://doi.org/10.32353/khrife.4.2022.02>
13. Пашковський М. І. Пріоритезація кримінальних проваджень за статтею 438 КК України: перспективи цифровізації. *Альманах наукових праць фахівців НДІ вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України за результатами досліджень у 2022 р.*; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України. Харків: Право, 2023. С. 80-91. <https://ivpz.kh.ua/uk/збірник-інституту/>
14. Пріоритезація законодавчих ініціатив: досвід парламентів держав-членів ЄС | United Nations Development Programme <https://www.unpd.org/uk/ukraine/publications/priorityezatsiya-zakonodavchykh-initsiatyv-dosvid-parlamentiv-derzhav-chleniv-yes>
15. Пріоритетність – Словник української мови у 20 томах онлайн 2010–2025 (SLOVARonline) <https://surl.li/bfcjrz>
16. Пріоритизація – Словник | Glosbe <https://uk.glosbe.com/uk/uk/пріоритизація>
17. Пріоритети розвитку реального сектора в умовах війни та повоєнного відновлення економіки України : аналіт. доп. / [О. В. Собкевич, А. В. Шевченко, В. М. Русан та ін.] ; за заг. ред. Я. А. Жаліла. Київ : НІСД, 2024. 104 с. <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2024.03>
18. Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/2023#n9>
19. Стратегія розвитку прокуратури на 2025–2028 роки. Наказ Генерального прокурора 08 жовтня 2025 року № 322. <https://drive.google.com/file/d/1pqGilu67-d9MDJeY4Cd5O6qXRXxCklmQ/view>
20. Цивінський О. У фокусі – головне: як (не) працює пріоритезація кримінальних проваджень. Discussion Paper. 8 с. <https://justtalk.com.ua/post/u-fokusi--golovne-yak-nepratsuyue-prioritezatsiya-kriminalnih-provazhen>
21. Шевчук В. Роль технологій штучного інтелекту у правоохоронній діяльності та забезпеченні безпеки та обороноздатності України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 6. С. 356–361. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-6/88>
22. Шевчук В. М. Діджиталізація, цифровізація та технологізація криміналістики: проблеми сьогодення та перспективи майбутнього. *Діджиталізація судово-експертної науки в умовах воєнного стану: матеріали міжн. науко-практ. конф. (8 листопада 2024 р., м. Харків)*. Харків: Право, 2024. С. 324-327. <https://drive.google.com/file/d/1cDRJ14KDOGIXe5Y6HdNVBzqAS7gbR-ML/view>
23. Шевчук В. М., Тищенко О. І. Технологізація криміналістики, судової експертизи і кримінального провадження в сучасних умовах цифровізації. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 12. 2024. С. 375-380. URL: http://www.lsej.org.ua/12_2024/88.pdf DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-12/86>
24. Shevchuk, V., Zhuravel, V., Yevdokimenko, S., Yevdokimenko, S., Myshkov, Y. (2025). Forensic Examination and Criminalistics in Investigating War Crimes: European and Ukrainian Experiences. *Jurnal Media Hukum*, 32(1), 59-77. DOI: <https://doi.org/10.18196/jmh.v32i1.25056>
25. Shevchuk V., Morozova T., Chornyi H., Nehrebetkyi V., Slobodeniuk I. Artificial Intelligence in Criminal Proceedings: Criminalistic and Criminal Procedural Problems. *International Annals of Criminology*, 2025. Pp. 1-19. DOI: <https://doi.org/10.1017/cri.2025.10090>

Дата першого надходження рукопису до видання: 19.09.2025
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 23.10.2025
Дата публікації: 29.10.2025